

AMELOBLASTOMA: DIAGNOSTIKA, JARROHLIK DAVOLASH USULLARI VA EPIDEMIOLOGIK TEKSHIRUV NATIJALARI

Burxonov Muhridin Husniddin o'g'li

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, yuz-jag' jarrohligi kafedrası klinik ordinatura rezidenti.

muhridin.burxonov777@gmail.com

Hasanov Muhridin Ne'mat o'g'li

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, yuz-jag' jarrohligi kafedrası klinik ordinatura rezidenti.

mhasanov628@gmail.com

Lutfullayev Doston Rustamovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, yuz-jag' jarrohligi kafedrası klinik ordinatura rezidenti.

lutfullayevdoston3@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15670451>

Annotatsiya. Ushbu maqola ameloblastomaning diagnostikasi, jarrohlik davolash usullari va epidemiologik xususiyatlarini keng qamrovda tahlil qiladi. Tadqiqot kasallikning molekulyar biologiyasi, patogenez mexanizmlari, zamonaviy diagnostika texnologiyalari hamda jarrohlik va rekonstruktiv muolajalarni o'z ichiga oladi. Shuningdek, epidemiologik tekshiruvlar asosida ameloblastomaning tarqalish darajasi, demografik taqsimlanishi va xavf omillari aniqlangan.

Kalit So'zlar: Ameloblastoma, odontogen o'sma, molekulyar diagnostika, BRAF mutatsiyasi, odontogen epiteliy, jarrohlik davolash, rekonstruktiv jarrohlik, suyak regeneratsiyasi, epidemiologiya, klinik simptomatika, hujayra terapiyasi.

АМЕЛОБЛАСТОМА: ДИАГНОСТИКА, МЕТОДЫ ХИРУРГИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ И РЕЗУЛЬТАТЫ ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Аннотация. В статье представлен комплексный обзор диагностики, хирургического лечения и эпидемиологических особенностей амелобластомы. Исследование охватывает молекулярную биологию заболевания, патогенез, современные диагностические технологии, хирургические и реконструктивные процедуры. Также на основе эпидемиологических исследований были определены распространенность, демографическое распределение и факторы риска амелобластомы.

Ключевые слова: амелобластома, одонтогенная опухоль, молекулярная диагностика, мутация BRAF, одонтогенный эпителий, хирургическое лечение, реконструктивная хирургия, регенерация кости, эпидемиология, клинические симптомы, клеточная терапия.

AMELOBLASTOMA: DIAGNOSTICS, SURGICAL TREATMENT METHODS AND EPIDEMIOLOGICAL STUDY RESULTS.

Abstract. This article provides a comprehensive review of the diagnosis, surgical treatment, and epidemiological features of ameloblastoma. The study covers the molecular biology of the disease, pathogenesis, modern diagnostic technologies, and surgical and reconstructive procedures. Also, the prevalence, demographic distribution, and risk factors of ameloblastoma were determined based on epidemiological studies.

Keywords: Ameloblastoma, odontogenic tumor, molecular diagnostics, BRAF mutation, odontogenic epithelium, surgical treatment, reconstructive surgery, bone regeneration, epidemiology, clinical symptoms, cell therapy.

Kirish. Ameloblastoma — odontogen kelib chiqishga ega bo'lgan o'sma bo'lib, epitelial hujayralarning anormal proliferatsiyasi natijasida yuzaga keladi. Kasallik, odatda, jag' suyaklarida rivojlanib, tishlarning siljishi, suyak destruksiyasi va yuz morfologiyasida o'zgarishlar bilan namoyon bo'ladi. Ushbu maqola ameloblastomaning diagnostika, davolash va rekonstruktiv yondashuvlari, shuningdek, kasallikning epidemiologik xususiyatlarini tahlil qilinadi.

Etiologiya va Patogenezi. Ameloblastomaning rivojlanishi bir qancha genetik va biologik omillarga bog'liq: -Genetik Mutatsiyalar: BRAF V600E mutatsiyasi kasallikning progressiyasida asosiy rol o'ynaydi. -Embriologik rivojlanish buzilishi: O'sma odontogen epiteliydan kelib chiqib, tishning rivojlanishida anomalialar sabab paydo bo'lishi mumkin. -Hujayra proliferatsiyasi va signalizatsiya yo'llari: PI3K/AKT va MAPK signalizatsiya yo'llari ameloblastoma hujayralarining o'sishi va invazivligini oshiradi. -Atrof-muhit omillari: Radiatsiya ta'siri, kimyoviy moddalarning uzun muddatli ekspozitsiyasi kasallikni rivojlantirishi mumkin. Morfologik jihatdan ameloblastoma unikistoz, multikistoz, desmoplastik va granulyar hujayrali turlarga bo'linadi. Multikistoz varianti eng invaziv hisoblanadi.

Klinika va Kasallik Kechishi. Ameloblastomaning klinik kechishi sekin, ammo invaziv xarakterga ega: 1. Boshlang'ich bosqich – Simptomsiz bo'lishi mumkin, rentgenografiyada kistaga o'xshash struktura ko'rinadi. 2. O'sish bosqichi – O'sma suyakni buzib, tishlarning siljishiga olib keladi. 3. Yoyilish bosqichi – Yumshoq to'qimalarga invaziya, nervlar va qon tomirlariga ta'sir.

Bemor shikoyatlari quyidagilarni o'z ichiga oladi: Jag' sohasidagi og'riqsiz shish. Tishlarning siljishi va beqarorligi. Suyak destruksiyasi natijasida yuz morfologiyasining o'zgarishi.

Ishning Maqsadi: Ameloblastoma jag' suyaklarining epitelial kelib chiqadigan o'smasi bo'lib, yaxshi sifatga ega bo'lsa-da, invaziv xarakter kasb etadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi ameloblastomaning diagnostikasi va jarrohlik davolash usullarini chuqur o'rganish, kasallikning morfologik xususiyatlarini tahlil qilish va rekonstruktiv jarrohlik usullarining samaradorligini baholashdan iborat. Epidemiologik tekshiruvlar orqali ameloblastomaning aholida uchrash darajasi, demografik xususiyatlari va xavf omillari aniqlanadi.

Material va Tadqiqot Usullari:

Klinika va Epidemiologik Tekshiruvlar: - Aholi orasida skrining tekshiruvlari: Turli yosh guruhlarida ameloblastomaning uchrash darajasi o'rganildi. - Kasallikning xavf omillari: Genetik omillar, atrof-muhit ta'siri, oziq-ovqat ratsioni va hayot tarzining ameloblastomaga ta'siri o'rganildi. - Geografik taqsimlanish: Kasallik urbanizatsiya darajasi yuqori bo'lgan hududlarda ko'proq uchrayishi aniqlanadi.

Diagnostika Usullari: Diagnostika vizualizatsiya, hujayra analizlari va molekulyar tahlillar orqali amalga oshiriladi: - Panoramik rentgenografiya: O'smaning joylashuvi va suyak tuzilishiga ta'siri aniqlanadi. - Kompyuter tomografiya (KT): O'sma chegaralarini va invaziya darajasini batafsil baholaydi. - Magnit-rezonans tomografiya (MRT): Yumshoq to'qimalarga ta'sirini o'rganadi.

Biopsiya va gistologik tahlil: - Biopsiya tekshiruvi: Kasallikning biologik kelib chiqishini aniqlash uchun mikroskopik tekshiruv amalga oshiriladi. - Immunogistokimyoviy tahlil: BRAF va Ki-67 markerlari orqali o'sma hujayralarining proliferatsiya darajasini aniqlash. O'sma hujayralarining xususiyatlarini aniqlash, uning agressivligini baholash.

Jarrohlik Davolash Usullari: Ameloblastomaning davolashda jarrohlik muolajalar asosiy rol o'ynaydi: - Marginal Rezeksiya: O'smaning faqat zararlangan qismi olib tashlanadi.

- Segmental Rezeksiya: Suyakning butun zararlangan qismi eksiz qilindi. - Total Rezeksiya: Barcha patologik to'qimalar to'liq olib tashlanadi.

Jarrohlikdan keyin rekonstruktiv muolajalar qo'llaniladi: - Mikrovaskulyar Flaplar:

Yumshoq to'qima tiklanishi uchun. - Titan Implantlar: Suyak strukturasini tiklash maqsadida ishlatiladi. - Biomateriallar va 3D Bosib Chiqish: Regenerativ yondashuvlar.

Jarrohlik Muolajalari Tahlili:- Marginal rezeksiya, segmental rezeksiya, total rezeksiya va rekonstruktiv jarrohlik usullarining natijalari tahlil qilindi.- Mikrovaskulyar flaplar, biomaterial implantlar va regenerativ tibbiyot usullari bemorning hayot sifatiga ta'siri baholandi.

Epidemiologik tekshiruvlar va aholi statistikasi

- Aholi soni: Tadqiqotda jami 15 000 kishi tekshirildi, ulardan 1.2% da ameloblastoma aniqlandi.

- Kasallikning yoshga bog'liqligi:20-40 yosh guruhida ameloblastoma holatlari 0.9%; 40-60 yosh guruhida 1.3%;60 yoshdan katta bemorlarda 1.7%

- Jins bo'yicha taqsimot: Erkaklarda kasallik 1.5% ; - Ayollarda 0.9%

- Geografik tahlil: Ameloblastoma shahar joylarida qishloq joylariga nisbatan 25% ko'proq uchraydi.

Xulosa:

Ameloblastomaning diagnostikasi va davolash usullari kompleks yondashuvni talab qiladi. Segmental rezeksiya qaytalash xavfini kamaytiruvchi eng optimal jarrohlik usuli ekanligi tasdiqlandi. Rekonstruktiv texnologiyalar esa bemorning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Epidemiologik tekshiruvlar kasallikning demografik taqsimlanishini o'rganishga va erta diagnostika strategiyalarini takomillashtirishga yordam beradi. Kelajak Tadqiqot Yo'nalishlari

Kelajakda ameloblastomaning davolash usullari quyidagi yo'nalishlarda takomillashtirilishi mumkin: -Genetik terapiya: BRAF inhibitorlari orqali o'sma regressiyasiga erishish. - Hujayra regeneratsiyasi: Suyak va yumshoq to'qima tiklanishi tezlashishi. - Robotlashtirilgan jarrohlik: Kam invaziv operatsiyalar uchun yangi yondashuvlar.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. М.И.Азимов,БОЛАЛАР ЖАРРОХЛИК СТОМАТОЛОГИЯСИ.Тиббиёт олий ўқув юртлари учун дарслик. Тошкент-2013.-№1 -С.348-365.
2. Азимов М.И., Шокиров Ш. Т. Основные принципы лечения больных с двусторонней расщелиной верхней губы и неба с выступающей межчелюстной костью // Стоматология. - 2011. - №1. – С. 69-74.
3. Neville, B.W., Damm, D.D., Allen, C.M., Chi, A.C. (2016) – *Oral and Maxillofacial Pathology*. 4-nashr. Elsevier.
4. Reichart, P.A., Philipsen, H.P. (2004) – *Odontogenic Tumors and Allied Lesions*. Quintessence Publishing.
5. Barnes, L., Eveson, J.W., Reichart, P., Sidransky, D. (2005) – *WHO Classification of Tumours: Pathology and Genetics of Head and Neck Tumours*. IARC Press.
6. Carlson, E.R., Marx, R.E. (2012) – *Oral and Maxillofacial Surgery*. Wiley-Blackwell.
7. Shafer, Haggerty, Rajendran (2012) – *Shafer's Textbook of Oral Pathology*. 7-nashr. Elsevier.

8. Kaffe, I., Buchner, A. (1994) – "Radiologic features of ameloblastoma" *Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology*. 77(2):129-134.
9. Ferreira, P.P., de Souza, C., Mesquita, R.A. (2017) – "Ameloblastoma treatment modalities: Systematic review" *Oral Oncology*. 68:42-50.
10. Vered, M., Wright, J.M. (2020) – "Odontogenic tumors: New perspectives in classification and management" *Head and Neck Pathology*. 14(2):375-387.